

Szondi György

TÉBLÁB

előretró

Romantika

...túlérző fájvirág...

(Arany János: Balzsamcsepp)

Mikor kankalinos a kedved,
de szegik szelíden dacok,
mikor óvni jó törekedned,
de utak fenekednek, vacog
a tünde maradás is benned,
mikor haragot hessent a kéz
és töredelmet vigyáz a szó,
mikor szépet színlelni nehéz,
és dália ont adakozón
szirmot, de már új bimbóra kész,

szalad, botlik mozdulat,
rózsahadra rózsahad,
te vagy, jaj, szeretnék,
bolond, eretnek ék
gyöngyöző dal, jajvirág,
tündökölni talmi vágy,
szeretnék, szeretnél,
nevetnék, temetnél,

mikor szél fuvalkodik, szél,
de kamasz még, hogy féld, pagonyod,
mikor duruzsol a lomb, beszél,
de lopva zúzmarás alkonyok
szállnak s érzed virágok nesztét,
mikor lilommal ha bántasz
és fáj az, révedezőn megállsz,
mikor gyopár türelmed válasz,
és távol moháll, remeg álca,

lehullok s vagy áldott tudottam.

Романтика

Когато чувството ти е метличино,
ала го скърбят нежни инати,
когато се молиш пред икона, а възчинно
сълзящи корени се озъбват, зъзнат и
клони да си скъташ свое достойно възпират,
когато ярост отклоняват юмручени пръсти
и не изтлява жаравата омраза във вира,
когато е трудно да се правиш на направила стъпки
и далията разсипва щедро гъсти
листенца, готова за нови пъпки,

тичат и падат жестове,
от рози на рози ножове,
ти си стон-цвете, о, Боже,
кипяща песен, кървеж златист,
момина сълза, божур, аметист,
мечта коварна да заробиш,
да обичам, да заровиш,
да се смея, да загровиш,

когато ветрец бърлив се фука омайно
и младок е още твоята дъбрава,
когато пошепва листака потайно,
но осланени залези в бяла забрава
се спускат и улавяш шума на невена,
когато с лилия ме засягаш за избава
и боли ме, поспираш смутена,
когато търпението ти коралово драска
и далечина мъхее, трепери маска,

ще се отроня и ще бъдеш благословена.

Bencének

Mi szép?
 Mi érdek nélkül most, fiam.
 Érdek nélkül, apa?
 A tarlón is mezítláb. Kishal tipeg.
 A koronás fa?
 Zihál, fiam.
 A tajték?
 Fojtogatják a vizet, fiam. Merítkezz.
 Az érc is, apa?
 Kizsarolták belőlünk. Kuporgasd még, ha van, szorítsd.
 De a célok!
 Hogy lépni ne felejts el, fiam.
 Kiért?
 Lépni. Ázalag maradsz különben.
 Ázalag?
 Véglény, fiam. Annak is korcs kövülete.
 A virág is áll, apa.
 Szirma harsan, szirma hal. Szelet tör, magába hull –
 teérted.
 Értem, apa?
 Érted, fiam.

Képtelen hang

Szavad

szél szélcsend idején
 karc hullámszó éjen
 zord ék tények delén
 heg hogy sarjún éljen
 a hű lángba szökő

Szavad

turbék árva kalapon
 felleg körhinta között
 csatak hamvadó havon
 tánc mi fel-felütközött

pőrére hullt királyságban

Kemence

lapát lapát rögök
marják a kezét
gyehennaméreg örök
szénben szép erezet
éjnap éjnap lendítés
veres katlanban mész
gyógyszóda megint és
galambfióka sok bámész
padlásaknák piros szeme
por zabál gaz kén fény
aknagáz parázszene
égre okádó kémény

Izzik katedrális.
Sistergő kövek s hitekből dóm.
Ludovika főhadnagya,
Sztálinváros kubikosa,
embert épít, vár is.
Láng felcsattan iszonyodón,
perzsel vörösen, nem adja.
Az eszmék is rögből, csatakosak.

Erőltetett koholt menet volt.
Sorompós sorsod
kohókban nyitotta Isten.
Galambfióka piheg tenyeredben.
Behull a deres por.
Fiú szakítja meg suta vonulását.

Látja az aknaszemet,
tudja az iksz-jeleket.
Látta fénypernye hullását,
tudta a rend fokozását.
Hitte a magyar hitet,
hiszed a magyar hitet,
hiszed
rögök rögök lapát
zabált a parázs
zabált a hamis varázs téged

Ember szegült katedrálissá!
Kondul a szavam tehozzád,
mésszel pörölő édesapám.

Rabló

Beléd marom én időmet, nézd el
szavam téged rabol, ne szólj meg
szólok, s szavam életedet fosztja
dőreségem téged múltat
esdeklésem téged bitangol
hars énem téged tépáz
Ha hegedűszó is
ha átok ha
el is iramlik
ha pihe pöröly
ha késfutam
ha biggyen
horgad is, horgasul – nem rátok
lágý kézmo

Irgalmazz
hogý ne szavam szegje a pillanatod
Bocsásd meg
hogý szavamtól foszlik most
mit tőled tolvajok
Ontom valód perceit
tékozlón

Velem feslesz
Kegyelem

Tétova lépés

A tétova lépés sután szegül
pirongó tájak mind egyedül
omló éjjelek széjjelhamuhodván
vonkodott szavak őszülő holdnál
dideregnek

Didereg a parázs harmadik ég
lobban-e fölfele szikraszín még
pilletébolygás marad-e az út
ormokon völgyellő kedv-e a kút
öle mélyén

Ó

(Weöres Sándor)

ő

Kunkog az ész

Hány tetemes rózsa
 kunkog az ész
 Hány színe-láng piha
 kardélen él
 Hány tűrömfa-hajtás
 hírement vény
 Hány csupádon ripők
 férkőzik fúl
 Hány jártányi vétek
 voltunk leszünk

A plotudivi ókori színház

Hallgatag dalmahodásban fel
 kőfalrétegek horizontja ível szét.
 Tömbökben válik, homálytól harsan el
 a kérges kész lét.

Téveszmék suta hanyaglása velünk –
 rekedt lobok a hitek kint s alant
 valaha szcénák és tapsok, hol elül
 a dobogás, ujjak mozgása, falak
 híradása, üvöltő közöny? Nem,
 permetlik ránk kézen-közön ütem,
 házközön fény iramlása,
 kinek-kinek éber mása
 marasztal:
 helyünk velünk elhonor, hasztalan
 a

HUNBOLGszilánk

Az igerendszer a bolgár nyelvben rendkívül gazdag és bonyolult, a magyarban – csak látszólag egyszerűbb, ugyanakkor: a mozgó igekeető, a derivációs gazdagság, a határozott-határozatlan ragozás a kanonizálatlanság látszatát kelti.

Disszertációm célja az volt

- hogy ne elégedjek meg a nyelvtani kategóriák párhuzamos leírásával s mechanikus szembeállításával a két nyelvben, hanem találok érintkezési pontokat, hogy valamimód „összebékítem” a két igerendszert, ami óhatatlanul a kategóriák újraértelmezését, s nemegyszer új állásfoglalásokat, megközelítéseket eredményezett;
- hogy a bolgár és a magyar igtét teoretikusan is vizsgáljam, de arra törekedve, hogy a kapott eredményeket az összevető nyelvészet elméletére alapozva az interlingvisztikai kutatásokat felhasználjam, eredményeit újraértelmezsem, mégpedig az oktatási és fordítási felhasználhatóság gyakorlati célját kivált szem előtt tartva;
- hogy a két nyelvet egyaránt vizsgáljam belülről (definíciókat s leírásokat /újra/értelmezve s szisztematikusságra törekedve) s kívülről: más szögből, a másik nyelv prizmáján keresztül.

A tisztán morfológiai kategória kereteit tágítva a bolgár nyelvben igének tekintem a fonetikus szót, a komponált szóformákat s a modalizátorral vagy szintaktորral bővített szintagmatikus egységegészeket, a magyarban pedig az általam „ügynevezett” igecsoportot: **ettem volna magamat tele** (legalább).

Meg-megütögettethetném

Íme ága-boga egy csupatoldalékkolt magyar igének – magyarázom-darabolom téziseimben bolgárul (nemzetközi s magam gyártotta technikus terminuszokkal). Bolgár legyen a talpán, aki felfogván használatába is igázza. Ez az agglutinatív gazdagságunk. Hajmeresztő boldogság ezt széjjelszedve gyönyörködni benne, összerakva pedig egyetemisták értésére adni. Vagy leginkább a bolgáron keresztül (3600 igeforma: világcsúcs!) megérteni, ha nincs is leírható eszközrendszerünk (a befejezettséggel „szemben”) a folyamatos igeszemléletre, használjuk: nyitom ki az ajtót, fekszem le... az erdélyi nyelvjárásban mi több: halok meg... A hátravetett igekeető. Érzékeltetni s használni ezt a fordításban... egyáltalán – s már nagyra tágítva: az archaikusabb erdélyi nyelv, mely hányszor húzott ki a csávából régebbi vagy tájnyelvi bolgár szövegek magyarításában!